

УДК 37.016: 811.161.2
DOI 10.31654/2663-4902-2018-PP-4-142-147

Шутько В. В.

студентка філологічного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя,

Білоусова Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

РАФТ ТА КУБУВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано поняття "критичне мислення", "РАФТ", "кубування", "педагогічна технологія" та визначено характерні ознаки та функціональне використання особливостей цих методів на уроках української мови в початковій школі.

У статті наголошується на тому, що технологія формування та розвитку критичного мислення є однією з нових технологій, за допомогою якої учень не тільки засвоює матеріал, а і розвиває свої особистісні якості. Використання РАФТу сприяє реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання. Цей педагогічний метод дозволяє створювати письмові тексти за обраною темою, відмінні у тематичних відношеннях. Під час роботи з використання технології визначаються: ролі, аудиторія, тема, формат твору.

За допомогою "кубування" вчитель пропонує під час уроку викладати свої думки щодо запропонованої теми, відповідаючи на шість різних запитань: опиши це, проаналізуй це, порівняй це, встанови асоціації, вислови думки "за" та "проти", знайди цьому застосування.

Ключові слова: РАФТ, кубування, критичне мислення, педагогічна технологія.

Актуальність дослідження. Сучасний світ змінюється дуже стрімко, щодня впроваджуються новітні технології. На сьогодні багато звичних коліс речей втратило свою актуальність: учням вже не потрібно заучувати напам'ять великі обсяги інформації, переписувати півзошита конспекту. Сьогодні успіх людини залежить від вміння вирішувати складні проблеми.

Такі проблеми мають міждисциплінарний характер. Для вдалого їх вирішення потрібно вміти інтегрувати знання з різних наукових галузей. Учні мають орієнтуватися в отриманій інформації: переробляти її, усвідомлювати, аналізувати та синтезувати. Вміння правильного оцінювання її також є важливою навичкою. Технологія формування та розвитку критичного мислення є однією з нових технологій, за допомогою якої учень не тільки засвоює матеріал, а і розвиває свої особистісні якості.

Аналіз останніх досліджень. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки наголошується на тому, що сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а й умінь самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях [2]. Саме тому вчитель має формувати в учнів такі життєво необхідні компетентності, як уміння працювати в колективі, вміння висловлювати власну думку, вміння планувати та критично оцінювати самодіяльність, робити свідомий вибір, приймати рішення, робити висновки тощо. На формування таких компетентностей і розраховані стратегії розвитку критичного мислення.

У Концепції нової української школи приділяється значна увага розвитку критичного мислення учнів під час уроків. Наскрізними вміннями, згідно з концепцією, є: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість,

ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми [3].

Розвиткові критичного мислення присвятили свої праці вчені О. Пометун, О. Тягло, С. Терно, Д. Десятов, С. Мирошник та ін.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. науковці зазначали, що освітній процес у школі спрямований на некритичне сприймання дітьми навчального матеріалу та його безпосереднє запам'ятовування (П. Блонський, М. Добролюбов, П. Кованько, Л. Толстой та ін.).

У другій половині XX ст. з'являються прогресивні дослідження про зони найближчого розвитку Л. Виготського; ідеї розвивального навчання Д. Ельконіна та В. Давидова; В. Сухомлинський та Ш. Амонашвілі торкаються проблем розумового виховання. Це стає фундаментом для подальших пошуків шляхів формування критичного мислення учнів.

Мета статті – дослідити використання РАФТу та кубування на уроках української мови в початковій школі.

Поставлені завдання:

1. Розкрити сутність поняття "РАФТ" та "кубування".
2. Визначити мету, завдання та особливості використання методів на уроках.
3. Проаналізувати ефективність використання їх на уроках.

Виклад основного матеріалу. Критичне мислення – це процес обґрунтування, аналізу, синтезу та оцінки правдивості, інформації; уміння глибокого сприймання ситуації, знаходячи варіанти та причини, правильного застосування одержаних результатів до проблем; приймання виважених рішень про те, що робити далі та як вчинити у певних ситуаціях; беручи до уваги факти та аргументи, змінювати свої позиції, генерувати їх.

Під педагогічною технологією розуміють системний метод визначення, створення й застосування усього процесу засвоєння та викладання знань із врахуванням технічних та людських ресурсів і їхньої взаємодії, завдання якого організація освітніх форм.

Найвідомішою у світі технологією розвитку критичного мислення є методика дослідників Університету Північної Айови (авторський колектив: Д. Стіл, К. Хобарт, В. Сміт, С. Волтер), розроблена в межах проекту "Читання та письмо для критичного мислення" [1].

В період становлення нової української школи пріоритетними стають сучасні педагогічні технології, особливістю яких є активна діяльність молодших школярів, де процес пізнання є творчим, де учні залучені до дослідження проблем і вчать формувати й формулювати власну думку та таким чином самореалізовуватись. Одними з таких є технології розвитку критичного мислення РАФТ та кубування, які сприяють розвитку мисленнєвих навичок молодших школярів, необхідних не тільки в навчанні, але й у повсякденному житті. Вони дозволяють молодшим школярам навчитись мислити критично, самостійно знаходити, вивчати й аналізувати інформацію, мислити мобільно, аргументовано відстоювати власну точку зору, бути відкритим для сприйняття думок інших людей; помічати помилкові судження інших, своєчасно виправляти власні помилки, адекватно оцінювати свої знання та сприймати зауваження вчителя й однокласників щодо допущених помилок і недоліків.

Метод РАФТУ не є глибоко дослідженим сьогодні. Це достатньо новий підхід для подачі знань та постановки завдань, який до недавнього часу використовувався лише у небагатьох школах України. Щодо кубування, то його використовують в багатьох навчальних закладах світу, зокрема і в Україні, авторами є Кован та Кован. У практику ввійшов у 1980 році. Метод критичного мислення розглядався в закордонних працях таких науковців, як: К. Egan, М. Narrative у XIX ст. Детально аналізувалися ці поняття Інною Большаковою.

В Україні дослідженням цього методу розпочали займатися нещодавно й сьогодні він – справжня інновація в освіті.

РАФТ – стратегія розвитку критичного мислення для написання оригінальних текстів.

Цей педагогічний метод дозволяє створювати письмові тексти за обраною темою, відмінні у тематичних відношеннях. Насамперед, РАФТ розвиває здатність розглядати тему з різних точок зору та навички письмової мови.

Працювати за цією стратегією можна з першого класу. Спочатку учні вчаться колективно складати таблицю, текст. Потім організовується робота в групах.

У початкових класах доцільно працювати не над усією таблицею одразу. Спочатку учні вчаться визначати та обирати ролі, потім складати невеличкі висловлювання від імені свого персонажа. Наступний крок – це складання міні-текстів від імені обраного персонажа для певної аудиторії. Згодом учні вчаться вибирати форму тексту (лист, казка, розповідь, нотатки, телеграму, оголошення, графіті, електронний лист, стінну газету, петицію, рекламу, вірш, плакат, попередження, сюжет з новин, запис у щоденник, брошуру, есе, вірш тощо), враховуючи обрану роль та аудиторію.

Формами текстів, які найлегше відтворити дітям, є текст-розповідь, смс-повідомлення, лист-звернення.

Теми, які пропонуються учням повинні, бути пов'язані не лише з літературними героями, а і висвітлювати актуальні проблеми.

Таблиця 1

РАФТ (роль, аудиторія, формат, тема)

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
Хто я? Хто може написати дану тему (виявлення персонажів, які будуть описувати подію та вибір своєї ролі)	Для кого може бути написано текст? (передбачувана аудиторія: виявлення людей, вибір адресата тексту)	У якій формі може бути написано текст? (вибір жанру)	Про що текст? (визначення тематики та ідей, які доносяться до слухачів)

Вибрані ролі можуть бути звичайними (учень, вчитель, лікар) або незвичними (квітка, ягода, книга). Після їх визначення треба обрати аудиторію, для якої буде доноситися інформація, та теми, які слухачі хотіли б почути. Далі відбувається обговорення третьої позиції – у якій формі має бути представлений текст. Це, мабуть, найскладніше для вчителів початкової школи завдання, оскільки у молодших школярів бракує знань з питання жанрового розмаїття текстів та його особливостей. Тому треба спочатку запропонувати учням свій формат для використання і пояснити дітям особливості його створення. Зробивши сказане вище, слід подумати про тему, основні ідеї, які розкриватимуться в тексті. Важливо, щоб теми, які будуть запропоновані учнями для обговорення, висвітлювали актуальні проблеми сучасності. Варто зазначити – спочатку може заповнюватися і четвертий стовпчик (тема та основні змістові лінії), а вже потім – у якій формі втілити ці ідеї [4].

Роблячи підсумки, зачитуються визначені соціальні ролі, відповідна аудиторія, форма (жанр), тема. Потім учитель просить учнів обрати соціальні ролі й підготувати письмові тексти. У малих групах робота триває 15–20 хвилин. Відповідно у великих – понад 20 хв.

Після завершення цього завдання пропонується обрати кращі роботи й зачитати їх. Використання РАФТу сприяє реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання.

Завдання вчителя – навчити учнів:

- визначати та обирати ролі;
- складати невеликі висловлювання від імені свого персонажа;
- писати міні-тексти для певної аудиторії;
- обирати потрібну форму тексту.

Наприклад, тема "Кровоносна система людини".

Р – роль (серце школяра);

А – аудиторія (Для кого я буду писати текст? Для мешканців планети Марс.);

Ф – форма – казка;

Т – тема "Кровоносна система людини".

Учитель дає учням завдання: написати невелику казочку про те, що вони дізналися сьогодні на уроці, адресовану мешканцям планети Марс, від імені серця будь-якого учня планети Земля.

Протягом 10 хвилин школярі складають казку, записують її, а потім презентують класу.

Кубування – основний метод для реалізації стратегії розвитку критичного мислення, як приклад ігрової методики, один із методів навчання, який полегшує розгляд теми з усіх боків.

Кубування може виконуватися учнями в парі або об'єднаними у більші групи. Для цього використовують куб. Метод кубування застосовують з 1-го класу, обираючи при цьому 2–3 грані. Кубик виготовляють з цупкого картону або шиють із тканини. Він має бути яскравим та незвичайним. На його гранях записуються завдання-вказівки для учнів. Вчитель пропонує під час роботи викладати свої думки щодо запропонованої теми.

Потрібно слово "провести" через куб (визначення, літературний термін чи інша назва). За допомогою цього методу дитина вчиться відрізняти та розуміти, які дані знайомі йому та що він дізнався нового. Кубування може бути використане на стадії актуалізації або рефлексії.

Запропонована дидактична методика дає учням можливість відповісти на шість різних запитань, які стосуються теми. За допомогою кубика діти можуть будувати не тільки споруди, а і свої думки.

Наприклад, можливі такі вказівки на гранях куба:

1. Описати щось. Як це виглядає? (Колір, форма, розміри.)
2. Порівняти щось. (На що це схоже?)
3. Дібрати асоціації. (Про що це змушує тебе думати? Що спадає тобі на думку?)
4. Проаналізувати щось. (Скажіть, з чого це зроблено. Яким чином це зроблено? Ви це знаєте? Ви можете це вигадати?)
5. Яким чином це використовується (Як би ти це використав? Знайти застосування. Яким чином це можна застосувати?)
6. Запропонувати аргументи "за" або "проти" цього. (Що в ньому доброго чи поганого? Займіть певну позицію, використайте повний діапазон аргументів – від логічних до безглузвих.)

Варіанти відповідей на питання будуть різними. Важливо, щоб кожен бажаючий висловив свою думку [5].

Наприклад, тема: "Речі школяра. Пенал" (1 клас).

1. Запитуємо в учнів: Що це? Як виглядає ця річ? Якого він кольору? Він маленький чи великий? Якої форми: овальний, прямокутний, квадратний...

2. Намагаємося порівняти пенал і, наприклад, коробку для цукерок або футляр для окулярів. Бажано мати наочний образ об'єкта, з яким буде порівнюватися пенал. Спрямуємо думку учнів на те, що вони можуть бути однаковими за формою, розміром, кольором, способом використання. Намагаємося разом з учнями знайти відмінні риси пенала від коробки, футляра для окулярів.

3. Можна запитати в учнів, про що вони відразу думають, коли чують слово "пенал". Тут важливо не забувати, що неправильної асоціації не буває. Всі думки учнів мають право на існування.

4. Разом з учнями розбираємо, з чого зроблений пенал. Тут можна порівняти різні пенали (заздалегідь підготувати).

5. Учні мають дати відповідь на питання: Як використовується пенал? Після цього доречно запитати у дітей: А чи можна використовувати пенал не за призначенням? Як саме? У яких випадках пенал використовують не за призначенням?

6. Учні обговорюють питання: Чи добре мати пенал? Чи він не потрібний? При цьому потрібно наводити докази, відповідно до позиції "за" або "проти". Якщо всі школярі переконані, що пенал просто життєво необхідний, то тоді вчитель просить уявити, що він є непотрібною річчю, і просить учнів переконати вчителя, що це

дійсно так. Таким чином у учнів мають сформуватися уявлення про те, що люди можуть мати думку, яка не збігається з думкою інших. І що всі думки мають право на існування.

Висновки. Отже, під час роботи над науковою проблемою було проаналізовано поняття РАФТ та кубування, здійснено аналіз цих інноваційних методик, що дозволило прийти до висновку, що технологія РАФТ розвиває здатність розглядати тему з різних точок зору та навички письмової мови. Кубування в свою чергу розвиває здібності правильного, послідовного будування думок.

Використання цих методик допомагає розвивати критичне мислення учнів. Та щоб робота була успішною, не даремною, учитель має враховувати те, що кожен учень по-своєму сприймає матеріал і потребує індивідуального підходу. Дослідження ролі РАФТу та кубування доводить, що потрібно заохочувати та поширювати цей метод навчання на уроках української мови в усіх школах.

Подальшими напрямками дослідження цієї проблеми вбачаємо розробку методичних рекомендацій щодо використання новітніх методик в усіх класах початкової школи з наведеними прикладами за тематичними тижнями, що значно полегшить роботу практикуючих педагогів.

Література

1. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів; наук. ред., передм. О. І. Пометун. Київ: Плетяда, 2006. 220 с.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
3. Формула НУШ : <http://nus.org.ua/about/formula/>.
4. Стратегія розвитку критичного мислення "РАФТ". URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3gMlhCPJDUE>
5. Стратегія розвитку критичного мислення "Кубування". URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b6fWNRvk9AA&t=30s>

References

1. Krouford A., Saul V., Metiuz S., Makinster D. Tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia uchniv; nauk. red., peredm. O. I. Pometun. Kyiv: Pleiada, 2006. 220 s.
2. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky. URL: http://meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
3. Formula NUSH : <http://nus.org.ua/about/formula/>.
4. Stratehiia rozvytku krytychnoho myslennia "RAFT" URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3gMlhCPJDUE>.
5. Stratehiia rozvytku krytychnoho myslennia "Kubuvannia" URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b6fWNRvk9AA&t=30s>.

Шутько В. В.

студентка фіологічного факультета Нежинського державного університету імені Ніколая Гоголя

Белоусова Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, начального образования, і освітнього менеджменту Нежинського державного університету імені Ніколая Гоголя

Рафт и кубирования на уроках украинского языка

В статье проанализированы понятия "критическое мышление", "РАФТ", "кубирования", "педагогическая технология" и определены характерные признаки и функциональное использование особенностей этих методов на уроках украинского языка в начальной школе.

В статье отмечается, что технология формирования и развития критического мышления является одной из новых технологий, с помощью которой ученик не только усваивает материал, а и развивает свои личностные качества. Использо-

вание РАФТов способствует реализации междупредметной интеграции содержания обучения.

С помощью "кубирования" учитель предлагает во время урока излагать свои мысли по предложенной теме, отвечая на шесть различных вопросов.

Ключевые слова: РАФТ, кубирование, критическое мышление, педагогическая технология.

Bilousova N. V.

Candidate of Pedagogic Sciences (PhD), Associate Professor, Department of Pedagogy, Primary Education and Educational Management, Nizhyn Mykola Gogol State University.

Shutko V. V.

Student of the Faculty of Philology, Nizhyn Mykola Gogol State University

RAFT and Cubing at the Lessons of Ukrainian Language

The article analyzes the concepts "critical thinking", "RAFT", "cubing", "teaching strategy" and defines the characteristic features and functional use of the features of these methods at the lessons of Ukrainian Language in elementary school.

The authors emphasize that the technique of formation and development of critical thinking is one of the new approaches through which the student not only learns the material, but also develops their personal qualities. The use of the RAFT strategy promotes the interdisciplinary integration of the content. This method allows one to create written texts of the chosen subject, which differ in their topics. When applying this strategy at the lesson, the group determines these components: the role, the audience, the format, the topic.

With the help of the cubing strategy, the teacher encourages the students to express a variety of the opinions on the suggested topic, giving answers to six different questions: describe it, analyze it, compare it, setup and association, express "for" and "against" attitudes, find the way to apply this.

Key words: RAFT, cubing, critical thinking, teaching strategy.